

D86/07

17 maart 1986

HET INTERNATIONAL DEPARTMENT VAN DE POOLSE CP
III. FUNCTIONARISSEN

In dit derde en laatste deel van een serie FOCUSSEN over het 'International Department' (ID) van de Poolse Verenigde Arbeiderspartij (PVAP) wordt aandacht besteed aan de functionarissen van deze CC-afdeling.

Van SBP-zijde is in de zomer van 1984 een onderzoek gestart naar de personen die na 1 januari 1975 geïdentificeerd werden als ID-functionaris van een van de Oosteuropese communistische partijen. Ten aanzien van de PVAP werden biografische gegevens verzameld over in totaal 30 ID-functionarissen.

In dit rapport worden deze gegevens samengevoegd tot een groepsprofiel van de medewerkers van het ID/PVAP. Met behulp van deze 'prosopografische' (lees: groepsbiografische) methode zal getracht worden enkele voorzichtige conclusies te trekken over o.a. carrièrerisico van de individuele ID-functionaris, waarmee een beter inzicht verkregen kan worden in het functioneren van het International Department.

Opgemerkt dient te worden dat het grootste deel van de personen die in de periode 1975-1986 voor het ID/PVAP werkzaam waren, dezerzijds niet bekend is. Om het draagvlak van het hiervoor aangeduide groepsprofiel te vergroten, werden ook de biografische gegevens verwerkt van twaalf personen, die blijkens een recente defectorverklaring in de eerste helft van de jaren zeventig als ID-medewerkers actief waren.

HET INTERNATIONAL DEPARTMENT VAN DE POOLSE CP
III. FUNCTIONARISSEN

Personele omvang van het ID/PVAP

Uit open bronnen zijn geen gegevens voorhanden met betrekking tot het totaal aantal functionarissen van het International Department (ID) van de Poolse Verenigde Arbeiderspartij (PVAP). In een recente defectorverklaring werd het aantal ID-medewerkers per onderafdeling van het ID/PVAP aangeduid. Optelling van de daarbij genoemde getallen leert, dat voor het ID doorgaans 35 a 39 personen werkzaam zijn. Dit sluit nauw aan bij mededelingen van bevriende zijde waarin het totaal aantal medewerkers van de CC-afdeling op 30 a 40 wordt geschat.

Vast staat dat de PVAP daarmee in vergelijking met de andere Oosteuropese CP'en over het geringste aantal ID-functionarissen beschikt. Binnen de PVAP behoort het ID tot de kleinere CC-afdelingen.

Een sluitende verklaring voor de betrekkelijk geringe omvang van het ID/PVAP is niet te geven. De grote politieke en sociaal-economische problemen in Polen tegen het einde van de jaren zeventig, toen de onafhankelijke vakbond Solidarnosc opkwam en de Poolse CP haar ledental sterk zag afnemen, hebben geleid tot een preoccupatie van de PVAP met de binnenlandse politiek, hetgeen waarschijnlijk gepaard ging met een relatieve inactiviteit op het terrein van de buitenlandse politiek. Terwijl het aantal medewerkers van de IDs van de andere Oosteuropese partijen sinds 1975 geleidelijk groeide als gevolg van de toenemende complexiteit van de internationale verhoudingen en de voortgaande bureaucratisering van het partijapparaat, had het ID van de PVAP tijdelijk een geringere bezetting mede vanwege een groot verloop. Illustratief in dit verband is dat het Poolse ID in de periode 1978-1985 vijf maal van hoofd verwisselde, terwijl in de daaraan voorafgaande zeven jaar de CC-afdeling slechts een leider (Ryszard FRELEK) had.

De inschakeling van de militairen in de Poolse regering en partij na de afkondiging van de noodtoestand in Polen in december 1981 is niet aan het ID voorbij gegaan. In augustus 1983 werd generaal Czeslaw DEGA tot leider van de CC-afdeling benoemd. In tegenstelling tot zijn voorgangers was zijn achtergrond geheel militair. Door waarnemers werd hij tot de vertrouwelingen van partijleider JARUZELSKI gerekend. In december 1984 werd DEGA 'afgelost' door carrière-diplomaat Wlodzimierz NATORF, die op zijn beurt een jaar later als hoofd van het ID opgevolgd werd door de voormalige onderminister van Buitenlandse Zaken Ernest KUCZA.

Rangen

Beneden het niveau van afdelingshoofd telt het Poolse ID evenals de andere CC-afdelingen nog vijf rangen, die in het in december

1983 verschenen rapport "Nomenklatura in Polen" van T. ITO* werden omschreven als 'Deputy Department Head', 'Inspector', 'Chief Instructor', 'Instructor' en 'Political Referent'. Voor de benoeming van personen in deze rangen is de instemming van de CC-secretaris voor Internationale Aangelegenheden vereist. De Poolse pers maakt in haar -overigens schaarse- berichten over activiteiten van ID-functionarissen geen onderscheid in de vier laagstgenoemde rangen. Personen die beneden het niveau van plaatsvervangend afdelingshoofd werkzaam zijn worden in de regel slechts als 'medewerker' ('official') aangeduid. Leaders van onderafdelingen van het ID worden soms als 'Head of Division' of 'Sector Chief' gekwalificeerd. Dergelijke omschrijvingen geven weliswaar informatie over de functie die de betreffende persoon binnen het ID uitoefent, maar bieden geen uitsluitel over de rang die daarbij wordt bekleed.

Opleiding van ID-medewerkers

Het opleidingsniveau van Poolse ID-functionarissen is lange tijd betrekkelijk laag geweest. Tot in de tweede helft van de jaren zeventig vormden de academici een bescheiden meerderheid in het ID/PVAP. Bij een benoeming tot ID-functionaris legden toen persoonlijke relaties meer gewicht in de schaal dan een bepaalde scholing. Dit heeft volgens een recente defectorverklaring er toe geleid dat een aantal ID-functionarissen geen buitenlandse talen beheerste.

Tijdens de 'ambtstermijn' van Waclaw PIATKOWSKI als hoofd van het ID/PVAP (1978-1981) is bij de benoeming van nieuwe ID-functionarissen waarschijnlijk meer aandacht besteed aan de opleiding. Aangenomen mag worden dat het Poolse ID evenals de IDs van de andere Oosteuropese CP'en nu bij voorkeur personen aantrekken die een academische opleiding hebben genoten. Een academische graad als politicoloog, jurist, filosoof, historicus of sociaal wetenschapper biedt bovendien het voordeel dat de feitelijke werkkring van ID-functionarissen bij eventuele bezoeken aan het Westen gemakkelijker kan worden verhuld, zoals in het recente verleden reeds met name bij Oostduitse en Hongaarse ID-medewerkers werd geconstateerd.

De 'wetenschappers' onder de functionarissen van het ID/PVAP studeerden aan de (partij-) Hogeschool voor Sociale Wetenschappen of aan een van de tien universiteiten in Polen, terwijl de voormalige diplomaten in het Poolse ID vermoedelijk de Hogeschool voor de Buitenlandse Dienst in Warschau hebben bezocht. Sommige Poolse ID-functionarissen volgden in het kader van hun ideologische vorming een cursus marxisme-leninisme van enkele maanden aan de CPSU-partijhogeschool in Moskou. De Diplomatieke Academie in de Sovjetrussische hoofdstad biedt bovendien aan een beperkt aantal medewerkers van het ID/PVAP de mogelijkheid om

---

*Ondertitel: "Die Kontroverse um ein Hauptinstrument politischer Kontrolle der Gesellschaft", een 'Sonderveroeffentlichung' van het 'Bundesinstitut fuer ostwissenschaftliche und internationale Studien' in Keulen.

stage te lopen gedurende een periode van twee of drie jaar. Waarschijnlijk zijn deze stages over het algemeen voorbehouden aan de hogere functionarissen van het Poolse ID.

Leeftijd bij eerste identificatie als ID-functionaris

Van 23 van de 42 ID-medewerkers waarover voor dit rapport biografische gegevens werden verzameld is de leeftijd bekend op het moment dat zij voor de eerste keer als medewerker van het ID/PVAP werden geïdentificeerd. In de onderstaande tabel zijn deze gegevens verwerkt in drie leeftijdsgroepen.

LEEFTIJD	AANTAL PERSONEN
30-35 jaar	8
36-40 jaar	8
41 jaar en ouder	7

Vrijwel alle personen die als 'official' (dus met de rang 'inspector' of lager) hun ambtstermijn in het Poolse ID zijn begonnen, waren toen jonger dan 40 jaar. Onder de zeven personen die in de leeftijdscategorie van 41 jaar en ouder zijn geplaatst, bevinden zich vier hoofden en twee plaatsvervangend hoofden van het ID. Hieruit kan worden afgeleid, dat vooral voor de benoeming tot afdelingsleider van het ID/PVAP een ruime ervaring opgedaan in andere functies is vereist.

Onder de 42 onderzochte ID-functionarissen werd niemand aangetroffen die jonger was dan 30 jaar bij de eerste identificatie als ID-medewerker. Dit impliceert dat niet alleen de topfunctionarissen, maar ook de medewerkers met een lagere rang in het ID, na hun studie waarschijnlijk een of meer functies hebben bekleed voor zij in de CC-afdeling werden opgenomen.

Vroegere functies

Van 29 personen zijn een of meerdere functies bekend uit de periode voordat zij door het ID/PVAP werden 'gerecruteerd'.

WERKKRING	AANTAL
Diplomatieke dienst I (ambassades, consulaten e.d.)	15
Diplomatieke dienst II (Verenigde Naties)	4
Ministerie van Buitenlandse Zaken	5
Jeugdorganisaties	7
Studentenorganisaties	3
Elders	4

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat waarschijnlijk het merendeel van de Poolse ID-functionarissen in diplomatieke dienst is geweest of op het Poolse ministerie van Buitenlandse Zaken heeft gewerkt. Van vijftien personen is bekend dat zij als ambassadeur (4), ambassaderaad (2), eerste secretaris (2), tweede secretaris (2), attache (3) of consul (2) in het buitenland gestationeerd waren. Aangenomen mag worden dat de ervaring die zij toen opdeden nauw aansluit bij de werkzaamheden die zij later als ID-

medewerker gingen verrichten. Overigens lijkt een loopbaan in een hoge diplomatieke functie geen garantie te vormen voor een hoge rang in het ID/PVAP. Zo werd bijvoorbeeld de voormalige Poolse ambassadeur in Cuba en Bolivia, Stanislaw JARZABEK, het afgelopen jaar in de Poolse pers slechts als 'official' aangeduid.

Opvallend is de aanwezigheid van vier functionarissen in het Poolse ID, die als diplomaat deel uitgemaakt hebben van de Poolse vertegenwoordiging bij de Verenigde Naties in New York of Geneve. Mogelijk mag hieruit worden afgeleid dat de CC-afdeling bijzondere aandacht besteedt aan aangelegenheden die op de VN betrekking hebben. In dit verband dient ook het interview genoemd te worden, dat in september 1985 gepubliceerd werd in "Zycie Warszawy" en waarin Wlodzimierz NATORF (toen nog hoofd van het ID/PVAP) zijn visie gaf op het werk van de VN.

Onder de ID-functionarissen die afkomstig zijn van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (MSZ) bevinden zich drie voormalige plaatsvervangend directeurs en een ex-directeur van dat ministerie, die als plaatsvervangend hoofd hun intrede deden in het ID. In het voorafgaande werd reeds aangeduid dat Ernest KUCZA onderminister van Buitenlandse Zaken was, voordat hij in december 1985 tot hoofd van het ID werd benoemd. Het totaal aantal ID-functionarissen dat op het ministerie van Buitenlandse Zaken heeft gewerkt is vermoedelijk beduidend groter dan in de tabel is weergegeven. Uit open bronnen zijn geen lijsten van medewerkers in de lagere rangen op het MSZ bekend, waardoor rekening moet worden gehouden met de mogelijkheid dat zich onder de ID-medewerkers nog verscheidene personen bevinden, die beneden het niveau van plaatsvervangend directeur op dat ministerie werkzaam waren.

Van de in totaal tien personen die voor hun komst naar het ID/PVAP een functie in een van de communistische jeugd- of studentenorganisaties hebben bekleed, hielden minstens zes zich daarin bezig met internationale aangelegenheden. Andrzej SUDOL en Elzbieta MICHALOWSKA waren respectievelijk secretaris en lid van de Commissie voor Buitenlandse Zaken van het Poolse Comité voor Samenwerking van Jeugd Organisaties (OKWOM). Wiktor KINECKI, Andrzej ZALUCKI, Emil WOJTASZEK en Wlodzimierz KONARSKI hebben in het verleden activiteiten ontplooid in de "World Federation of Democratic Youth" of de "International Union of Students", twee belangrijke frontorganisaties in het internationale communistische mantelwezen.

'Ambtstermijn' in het ID/PVAP

De lagere functionarissen van het ID zijn doorgaans niet langer dan 3 a 5 jaar in de CC-afdeling werkzaam. Deze betrekkelijk korte periode impliceert dat zij na hun benoeming in het ID snel ingewerkt dienen te worden en nauwelijks tijd hebben om een aanvullende opleiding te volgen voor hun dagelijkse werkzaamheden als ID-medewerker. Tegen deze achtergrond is het niet verwonderlijk dat het ID/PVAP vooral personen 'recruteert' die reeds over een ruime ervaring in internationale aangelegenheden beschikken. Ex-diplomaten die in het buitenland gestationeerd zijn geweest en voormalige functionarissen van het Ministerie van

Buitenlandse Zaken beschikken bovendien nog vaak over contacten in hun vroegere werkkring die van belang kunnen zijn voor de hoofdtak van het ID: de voorbereiding en de controle op de uitvoering van de partijbesluiten, die betrekking hebben op de buitenlandse politiek.

De 'ambtstermijn' van de topfunctionarissen van het ID is moeilijker in een bepaalde periode af te bakenen. Stanislaw PICHLA was bijvoorbeeld twee jaar plaatsvervangend hoofd van het ID, toen hij in 1973 tot Pools ambassadeur in Denemarken (tot 1978) werd benoemd, terwijl Lucjan PIATKOWSKI ruim elf jaar als plaatsvervangend hoofd in de CC-afdeling functioneerde, voordat hij in 1984 ambassadeur op de zelfde post werd.

Ook voor de leidinggevende functionarissen vormt het verblijf in het ID slechts een tussenfase in hun carrière. Evenals de ID-medewerkers op lager niveau worden zij na verloop van tijd in een andere functie benoemd. Zelden wordt een loopbaan in het ID/PVAP afgesloten. Ook komt het vrijwel nooit voor dat personen meer dan een 'termijn' in het ID werkzaam zijn. Een uitzondering vormen Lucjan PIATKOWSKI en Bogamil SUJKA, die twee maal de CC-afdeling dienden.

Nevenfuncties

Over het algemeen bekleden de ID-medewerkers, die de dagelijkse werkzaamheden in de CC-afdeling verrichten, geen nevenfuncties. Dit geldt niet voor functionarissen van de ID-sector voor "Informatie, Theoretische Aangelegenheden en Onderzoek", die zich de afgelopen jaren in toenemende mate heeft beziggehouden met vraagstukken van vrede en veiligheid. Minstens twee medewerkers van deze onderafdeling van het ID/PVAP zijn momenteel ook actief in het Poolse Comité voor Europese Veiligheid en Samenwerking (PCEVS). Waarschijnlijk verrichten zij een deel van hun werkzaamheden ten behoeve van plaatsvervangend afdelingshoofd Miroslav DACKIEWICZ, die in het ID verantwoordelijk is voor het dirigeren van de Poolse activiteiten aan het internationale vredesfront en zelf lid is van het presidium van zowel het PCEVS als de Poolse vredesraad (OKP).

De ruime aandacht die het Poolse ID besteedt aan Europese veiligheidskwesties sluit overigens nauw aan bij de traditionele belangstelling van de Volksrepubliek voor vraagstukken op dit terrein. Reeds in de tweede helft van de jaren vijftig lanceerde de toenmalige minister van Buitenlandse Zaken van Polen, Adam RAPACKI, plannen om in Midden-Europa een atoomwapenvrije zone in te stellen. Ofschoon de plannen van RAPACKI inmiddels in de archieven zijn verdwenen vormt het promoten van kernwapenvrije zones nog steeds een actueel thema in het Internationaal Comité voor Europese Veiligheid en Samenwerking (ICEVS). Het hierboven aangeduide PCEVS is het Poolse filiaal van deze internationale communistische mantelorganisatie.

Latere functies

Van 22 personen zijn een of meer functies bekend die zij bekleed hebben na hun vertrek uit het ID/PVAP. Met uitzondering van Mirosław WOJCIECHOWSKI, die na zijn verblijf in het ID directeur van het Poolse persagentschap Interpress werd, zijn deze voormalige ID-medewerkers voor een korte of langere periode in diplomatieke dienst getreden. De onderstaande tabel geeft aan in welke diplomatieke rang zij werden benoemd.

RANG	AANTAL
Ambassadeur	11
Ambassaderaad	4
Eerste secretaris	4*
Attache	1
Onbekend	1

De categorie 'ambassadeurs' bestaat vrijwel volledig uit voormalige hoofden of plaatsvervangend hoofden van het ID/PVAP. Ex-'officials' van het ID zijn vooral terug te vinden in de lagere diplomatieke rangen. Vergelijking met de functie voor hun komst naar de CC-afdeling leert echter, dat in de meeste gevallen toch sprake is van een 'promotie'. Een 'ambtstermijn' in het ID blijkt doorgaans een positieve uitwerking te hebben op de carrière van de betreffende persoon.

Dat de meeste ex-medewerkers van het ID in een diplomatieke functie worden benoemd is voor een belangrijk deel te verklaren uit het feit, dat de CC-afdeling zelf dergelijke benoemingen voorbereidt of sanctioneert. Stationering in het buitenland dient daarbij niet alleen beschouwd te worden als een beloning voor bewezen verdiensten. Er zijn aanwijzingen dat het ID/PVAP het behartigen van partijaangelegenheden in bepaalde landen bij voorkeur toevertrouwt aan een van zijn voormalige functionarissen op de diplomatieke vertegenwoordiging. Bovendien zijn er indicaties dat de CC-afdeling doelbewust een of meer van haar oud-medewerkers op bepaalde diplomatieke posten plaatst om in het betreffende land de lokale CP te adviseren en te steunen, politieke en anderszins relevante inlichtingen te verzamelen, aanhang te werven voor de buitenlandse politiek van Polen en daarbij ook beïnvloedingsactiviteiten te verrichten of begeleiden. Het bovenstaande is in aanmerking genomen is hierna in een tabel aangegeven in welke regio's de afgelopen vijftien jaar ex-functionarissen van het Poolse ID als diplomaat werkzaam waren.

---

*Hieronder bevinden zich ook Bogusław LUDWIKOWSKI en Romuald KUNAT. LUDWIKOWSKI was van 1972 tot 1977 eerste secretaris van de Poolse vertegenwoordiging bij de Verenigde Naties in New York, maar is in 1980 tot Pools ambassadeur in Ethiopie benoemd. KUNAT was van 1973 tot 1978 eerste secretaris van de Poolse ambassade in Parijs en is inmiddels opgeklommen tot ambassaderaad (in Ankara - Turkije, sinds 1982).

REGIO	AANTAL
West-Europa	4
Scandinavie	4
Oost-Europa & USSR	4
Noord-Afrika & Midden-Oosten	5
Latijns-Amerika	2
Elders	2

Binnen de categorie 'West-Europa' is een duidelijke concentratie op Frankrijk waar te nemen. Emil WOJTASZEK diende hier als Pools ambassadeur (1972-1976), Romuald KUNAT als eerste secretaris (1973-1978) en Wlodzimierz KONARSKI als ambassaderaad (1974-1979). In de categorie 'Scandinavie' ligt de nadruk op Denemarken. Het voormalige plaatsvervangend hoofd van het ID/PVAP Lucjan PIATKOWSKI werd in de zomer van 1984 benoemd tot Pools ambassadeur in Kopenhagen. Stanislaw PICHLA en Tadeusz WUJEK gingen hem voor in dezelfde functie (resp. van 1974 tot 1978 en van 1981 tot in 1984). In de overige categorieën zijn de ex-medewerkers van het Poolse ID op geografisch meer verspreide diplomatieke posten gestationeerd. Opgemerkt dient te worden dat de huidige Poolse ambassadeur in Moskou, Wlodzimierz NATORF, een voormalig hoofd van het ID/PVAP is, waaruit blijkt hoeveel waarde wordt gehecht aan de relaties tussen CPSU en PVAP. Overigens bevindt NATORF zich in de Sovjetrussische hoofdstad in goed gezelschap van Egon WINKELMANN, die hoofd was van het ID van de Oostduitse CP, voordat hij in januari 1981 tot ambassadeur voor de DDR in Moskou werd benoemd.

Slotbeschouwing

Uit het voorafgaande kan ogenschijnlijk zonder problemen een algemeen profiel van de Poolse ID-functionaris afgeleid worden: academische opleiding - ervaring met internationale aangelegenheden in vroegere werkkring - leeftijd bij recrutering door het ID tussen de 30 en 40 jaar - verblijf van 3 tot 5 jaar in de CC-afdeling - benoeming op een diplomatieke post. Indien echter de gemiddelde ambtstermijn van een ID-medewerker op 5 jaar wordt gesteld en het totaal aantal medewerkers van de CC-afdeling op 40 wordt geschat, blijkt dat de afgelopen vijftien jaar minimaal ongeveer 120 personen werkzaam waren voor het ID/PVAP. Dit rapport is gebaseerd op de biografische gegevens van slechts 42 personen, die sinds 1970 voor een korte of langere in het Poolse ID actief waren. Het beeld dat in deze FOCUS over de Poolse ID-functionarissen werd gegeven, dient dan ook met enige reserve te worden aanschouwd.

Op dit moment kan nog niet beoordeeld worden in hoeverre het geschetste groepsprofiel van de medewerkers van het ID/PVAP ook representatief is voor de functionarissen van de Internationale CC-Afdelingen van de andere Oosteuropse CP'en. De uitzonderlijke situatie in Polen tegen het einde van de jaren zeventig en in het begin van de jaren tachtig, toen de partij in een diepe crisis verkeerde en een enorm ledenverlies leed, doet vermoeden dat er wezenlijke verschillen bestaan in bijvoorbeeld carriereverloop van de leden van het Poolse ID enerzijds en ID-medewerkers in andere Oosteuropese landen anderzijds. Nadere bestudering van de

laatstgenoemde personen zal uit moeten wijzen, of dit
daadwerkelijk het geval is.